

A MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ HITKÖZSÉGEK SZÖVETSÉGÉNEK LAPJA

Púrim: ünnepeljük, hogy élünk!

Kétségtelen, hogy a púrim örömmünnep, de minek örülünk ilyen nagyon? Mi az, ami miatt halachába kellett foglalni, hogy a zsidó ember köteles lenni magát púrunkor olyannyira, hogy részeg legyen egyszer egy évben, és ezzel „jól érezze magát”?

(A zsidók persze kifogtak a halachán: mivel a zsidó ember „nem érzi jól magát” részegen, és erre őt kényszeríteni képtelenség, a Sulchán Áruch kimondja, hogy ha valaki púrunkor részegeskédés helyett lefekszik aludni, és így önkívületi állapotba kerül, ezzel eleget tett a „részegség” halachikus fogalmának.)

Ha a fentebbi fogas kérdésre nincs válaszunk, itt egy további kérdés: mi az alapja és erkölcsi háttere annak a midrási mondásnak, miszerint „az idők végén” minden ünnep megszűnik, kivéve a púrimot, ami örökké fennáll” (Jálkut Simoni, Mislé, 944 és Midrás Mislé, 9,2)? Ehhez még hozzátehetjük a Jeruzsálemi Talmud azon megállapítását, miszerint ha a Biblia nagy része, kivéve Mózes öt könyvét, nem is lesz aktuális az „idők végén”, Eszter könyve, amely púrim eseményeit tárgyalja, örökké aktuális lesz (Jerusalmi, Megilla, 1, 5).

Miért?

Ehhez is tudnunk kell, hogy miért örömmünnep púrim, minek örülünk olyan nagyon.

Sokan közöttünk azt hiszik – talán mindannyiunk? –, hogy púrim a zsidó farsang, amikor álarcosból, ivászat, kindli és flódnai divat, a „micve”. Ennyi lenne az egész? Persze hogy nem.

Hanem?

Kedves olvasó, készüljön fel egy újabb hajmeresztő soá-sztorira. Annak örülünk púrunkor – hogy élünk. Egész egyszerűen annak, hogy Hámán, az ámálékita sátánfajzat ördögi terve nem sikerült, és a perzsa(!) birodalom 127 tartományának zsidai megmenekültek a „végső megoldás” népirtó tervének megvalósításától.

Az utolsó pillanatban menekültek meg. Nem volt ENSZ, nem volt izraeli hadsereg, Perzsia és Média gálut volt a javából, édes gálut, aranyozott kalitka, ahol a zsidók magas állami pozíciókat foglaltak el... maga Mordecháj, a zsidó vezető is „udvari főtanácsos” volt Achasvérus udvarában. Lehet, hogy kitüntetést is kapott a király születésnapján. Valami perzsa nagyfélhold ezüst fokozatát. Aztán Hámán beleköltött, és amikor megtudta, hogy a nyakas „Morduk” zsidó, már nem volt elég neki, hogy őt tegye tönkre, hanem az összszídságot akarta megsemmisíteni.

A részeges(!) király beleegyezését nem volt nehéz elnyerni. A Tárgum Séniben (Eszter könyvére írott aggádikus, arameus nyelvű magyarázat) fantasztikus dolgokat olvashattunk arról, miket mondott Hámán a királynak a zsidókról (nem tartják törvényeinket, ötödik hadoszlop szerepét töltik be, idegen lelkűek, zsinagogáikban átkozzák a királyt és vezireit stb.). Achasvérus aláírta a zsidók kiirtásáról szóló törvényt, azután pedig leült Hámánnal borozni...

Miután csodálatos módon sikerült a zsidó származású Eszter királynak megmásítani az ingatag király akaratát, Hámán megbukott, és a király „engedélyt adott a zsidóknak, hogy védekezhetnek” a pogromisták ellen (mivel a törvényt, amit egyszer aláírt, a zsidótörvényt, „nem lehet megmásítani”, ez „nem alkotmányos”) Bölcseink felteszik a kérdést: miért járt ez a zsidóknak? Miért voltak kitéve az ámálékita Hámán esztele gyűlöletének?

A válasz: azért, mert részt vettek a királyi lakomán és élveztek azt! Ahol persze tréflit ettek, de hát a zsidó notabilitások elajultak a megtiszteltetéstől, hogy meghívíták őket a királyi lakomára, és a kásrut problémáját egy kéklegyintő „ugyan kérem”-mel intézték el. Simon Bárocháj ennél tovább megy: ez nem logikus – mondja –, mert ha a susáni előkelőségek voltak, akik élveztek a tréfli lakomát, miért járt holokauszta a vidéki zsidóknak? Válasz: mert meghajoltak a perzsa állami bálvány előtt, vagyis hazafiaságukban túlteljesítették a normát (Megilla, 12,a és Jálkut Simoni, Eszter, 1048).

Történészek, akik nem a midrások alapján állnak, rámutatnak, hogy az asszimiláció az akkor Perziában olyan méreteket öltött, hogy még a zsidó vezetők nevei is perzsák voltak, mint Mordecháj-Mordok és Eszter-Astair. Tudjuk, hogy Eszter zsidó neve Hádász volt,

Mordechájé pedig Bilsán, de ezek „zsinagógai nevek”, amiket a minden nap életben nem használtak. És miért menekültek meg a zsidók az utolsó percben?

Mert megtértek. Minekutána Eszter a királyhoz ment könyörögni a zsidók életéért, és kérte Mordechájat, aki nagybátyja volt, rendeljen el hármonnapos böjtöt, amelyben a zsidók imádkoznak és magukba szállnak, a doktriner nagybácsinak „halachikus” fenntartásai voltak: a három nap egyike peszách, és ünnepkor tilos a böjt...

Eszter: Mordi bácsi! Te vagy a zsidók nagy öregje! (Vallási vezetője, ahogy ma mondanák.) Hogyan gondolod ezt? Ha Hámán terve sikerül, és nem lesznek zsidók, akkor kinek kellenek az ünnepeket? Ki fogja megülni őket? Ki fog maceszgombocott enni? És akkor kinek-minék a Tóra?! (Pirké d'rábi Eliezer, 49. fejezet és Jálkut Simoni) És Mordecháj hallgatott Eszterre, böjtöt hirdetett, a zsidók pedig megtértek.

Ez már a második nagyszabású holokauszts-kísérlet volt – az elsőt a fáraó jegyezte Egyiptomban, Mózes idejében. A zsidók nem okultak, nem tanulták meg a leckét, és miután megmenekültek, nem használták ki az alkalmat Cyrus idején, és nem alijáztak, amikor lehetett (Náhánmadész a „megváltás könyvében”: „Te tudod, hogy mennyire szét voltak szórva Achasvérus országának tartományaiban, Indiától Etiópiáig, és nem alijáztak... hiszen csak kevesen jöttek Ezrával Babilóniából Erecbe...”).

Hiába soá, hiába „végső megoldás”, a zsidó csak nem tanul, se más, se a saját kárán.

Hanem? Mi lett púrimból? Örömünnep. Örülünk, hogy élünk, és ez rendben is van. Csak a lényeg lassan, de biztosan elskakad, és púrimból farsang lesz,

9 770 133 350 099

25005

PurimFeszt 2025

Minden, ami purim, idén is: Megila-olvasás, koncertek, buli, irodalom, képzőművészet, színház, gyerekzás, klezmermuzsika, sípolás és dobolás. Ilyen programkavalkád várja azokat, aik részt vesznek a Mazsihisz és a BZSH által szervezett II. PurimFesztén március 11–16. között.

A rendezvényeken elmaradhatatlan a hagyományos hámántáska és a jó hangulatú ünnepelés. A PurimFeszt célja, hogy minden korosztály számára izgalmas és tartalmas élményeket nyújtson, miközben megemlékezünk Eszter királyné bátorsságáról és a zsidó nép megmeneküléséről.

Legyünk együtt a legvidámabb zsidó ünnepen, közösen fütyöljük ki a goneszt és ünnepeljük a jót!

Winkler Nóra BIG PICTURE

– híres festmények x kerek életek

március 11. (kedd) 19 óra / Goldmark Terem

A talk-show-ban Kepes András, a legendás televíziótíró kifejezetten a neki válogatott festmények alapján kérdez Eszter Nő újságíró, műsorvezető, kulturális szakértő és aukciós szakember. Hogyan kapcsolódik Marc Chagall, Pierre-Auguste Renoir vagy Pablo Picasso művészete ehhez az izgalmas életútthoz? Az esten kiderül! Jegyárak: 3900–4300 forint.

Steyt a boher – Zenés purimi jiddis est
március 12. (szerda) 19 óra / Rumbach-zsinagóga

Ezen a különleges estén rendhagyó módon tárulnak fel azok a bonyolult emberi kapcsolatok és kavargó érzelmek, amelyek mélyen áthatják a purimi ünnep történetét. Csatlakozzon hozzánk és éljük át közösen az ünnep varázslatát Gregor Bernadett színésznővel, Zucker Immanuel főkantárral és Budai Miklós kantárral. Jegyár egységesen: 3900 forint.

**Megila-olvasás,
Polnauer Flóra és a haverek purimi koncertje**
március 13. (csütörtök) 19 óra / Rumbach-zsinagóga

Megila-olvasás, Polnauer Flóra és a haverek purimi koncertje hámántáskával, Deutsch Péter és Radnóti Zoltán rabbik közreműködésével. A belépés ingyenes, de regisztrációhoz kötött.

**MEGA Purim buli – Megila-olvasás,
Arató-diszkó, tombola**
március 13. (csütörtök), 21 órától hajnalig
Goldmark Terem

Idén is fergeteges bulival, hamisítatlan Club Sababa-érzéssel várunk titoktartást egy megapartira. A részvétel ingyenes, de regisztrációhoz kötött.

Lesz Megila-olvasás, hámántáska, bor, karaoke, tombola hatalmas nyereményekkel, és ha ez nem volna elegendő, még sok meglepetés! Beöltözni ér! Ne felejtse el otthon a jelmezeiket és táncos cipőit!

A Megilát Radnóti Zoltán főrabbi és Deutsch Péter rabbival olvassuk fel; Hámán nevének említésekor szokás szerint fújolni, sípolni, kerepelní, álbálni, dobolni kötelező!

Ezen az estén Arató András videodiszkója adja a zenés időutazást a retróktól napjainkig. Táncra fel!

Családi közös purim a Bálint Házban
március 16. (vasárnap) 15 óra

Egy fantasztikus jelmezes bulira várunk Bennetket, amit a Bálint Ház, a Benjámin ovi és a Rumbi Tanház közösen szervez. Rengeteg izgalmas programmal készülünk, hogy együtt ünnepeljük púrimot március 16-án, vasárnap délután 3 órától a Bálint Házban. Jegyárak: 1500–2500 forint.

Lesz gyerekkoncert és hóra táncázás, ahol mindenki táncra perdülhet. A gyerekek és a felnőttek is változatos púrimi játékokkal és kézműves foglalkozásokkal szórakozhatnak: fotósarak, hámántáskusütés, Éden játszóház, misloáh manót (ajándékkosár) készítése és Eszter királyné szépségsalonja, ahol arcfestés, csillámtetkő és hajfonás vár mindenkit. Ne felejtse el jelmezben érkezni!

Ljudmila Ulickaja: Unokám, Benjamin
március 16. (vasárnap) 19 óra / Rumbach-zsinagóga

A Székesfehérvári Vörösmarty Színház vendégjátéka. Az előadás időtartama: 2 óra 10 perc egy szünettel. Jegyár egységesen: 3900 forint.

Eszter igazi jiddise máma, aki dacol a világgal. Ezúttal konkul a fejébe veszi, hogy a család vörvonalának megőrzése érdekében kiházasítja 30 éves, imádott fiacskáját. A megfelelő származású feleséget a család egykor falujában reméli megtalálni. mindenben és mindenkit átgázolva tör előre céljai megvalósításának érdekében.

evészet, ivászat, álarcosból és még egy sor zsidótlan dolog, amit említeni is szégyen. A legrosszabb az asszimiláció, a tudatos elzsidótlanodás.

Igy már érthetjük, miért marad fenn a púrim ünnepe az „idők végén”, amikor a többi ünnep elfelejtődik. Talán azért, mert púrim, a hámáni holokauszts emlékeztetője, mindenkor „aktuális”. Volt, van és lesz. Ha mi tagadjuk, szégyelljük, elrejtjük zsidóságunkat – vannak és lesznek, akik tagadják a holokausztot. Mire meghal az utolsó életben maradt a tetovált számmal a karján, a csillagot (a sárga csillagot) is le fogják tagadni az égről: mi találtuk ki, mi építettük a gázkamrákat, mi gyilkoltuk saját magunkat...

Mit tehetünk? Csak egyet tehetünk: zsidók maradunk, összeszorított fogakkal, büszkén, felvettet fej-jel. Büszke zsidók.

Bár már látnánk. Gyorsan, napjainkban. Ezt meg kell élni. Ki kell érdemelni.

Naftali Kraus

Csendes gyertyagyújtás az ártatlanul meggyilkolt túszokért

A gázai háború kitörésének 503. napján, február 20-án tért vissza Izraelbe négy ártatlan ember, közülük két kisgyermek holtteste. Siri Bibász és gyermekei, a minden össze egyéves Kfir és a négyéves Ariel, valamint a velük együtt elrabolt Oded Lipsic soha nem láthatják viszont szeretteket. A Dohány utcai zsinagóga előtti Herzl téren több százan emlékeztünk csendes gyertyagyútással a 2023. október 7-én elkövetett bestiális és embertelen

támadásnak áldozatul esett túszokra. A rendezvényen nem hangzottak el szónoklatok, a résztvevők az elején élénekték a zsidó állam himnuszát, a végén pedig kádist mondta az elhunytakért.

Az esemény a következő szervezetek összefogásával valósult meg: Arzenu Hungary, Az Élet Menete Alapítvány, Bálint Ház – JCC Budapest, Hanoar Hacioni, Keren Hayesod Hungária Alapítvány, Kidma Egyesület, Lauder Javne-

iskola, Maccabi VAC, Magyarországi Cionista Szövetség, Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége, Magyarországi Zsidó Örökség Közalapítvány, MAZS Alapítvány.

Guttmann Béla, az edzőkirály

„Az ellenfél már gyakorlatilag halott, simán nyertek, rúgtok neki egy ötöst” – mondta Béla bácsi azoknak a portugál játékosoknak, akik ellen éppen 3:2-re vezetett a Real Madrid. A meccs végén a portugálok 5 góllal győztek. És ez csak egy történet a sok legendás sztori közül az 1899. január 27-én született Guttmann Béláról, a „Guttmann-átok” névadójáról.

Amint azt Hegyi Iván sportújságíró írta a Nyolcadik Béla király című cikkeiben, Guttmann Bélát már harmincéves korában is bácsíták még a nála húsz esztendővel idősebbek is, amit Béla bácsi a polgári foglalkozásával magyarázott: „civilben” ugyanis tánc- és illemtanár volt. Állítólag mindig olyan kifogástalan eleganciával öltözött, mint egy angol herceg. Azt mesélik, hogy amikor a tánciskolájában egy újságíró felkereste, Guttmann Béla szabadkocsi, amiért ingújjban fogadja, úgyhogy megfürdött, átöltözött, és hamarosan makuláltan külsővel jelent meg az interjúra a közeli kávéházban. A róla szóló blogban írják, hogy amikor már a bécsi Hakoah Wien csapatánál játszott, a magyar sportsajtóban pikírt módon megjegyezték, hogy ő Bécsben arról híres, hogy neki van a legszebb selyempiszsamája. A froclázásra válaszul Guttmann elhatározta: ha a Hakoah legközelebb Budapesten játszik, akkor a nevezetes pizsámban fut ki a pályára.

A nevezetes pizsama tulajdonosa 1899. január 27-én született Budapesten zsidó családban.

Válogatott labdarúgó lett belőle, de nem ezzel vált híressé, hanem edzői munkájával: négy évtizedes szakvezetői pályafutása alatt tíz országban dolgozott. Magyarországról azért ment el, mert összevezetett egy másik futballlegendával, Puskás Ferencsel. Persze erről is van egy jó sztori: Guttmann éppen a Kispest tréneré volt, amikor egy győri mérkőzésen le akarta cserélni a pályáról Patyi Mihályt. Puskás Öcsi azonban köözbeszólt: „Nem mész sehova!” Erre Béla bácsi föllállt a kispadról, átült a lelátóra, a meccs után pedig otthagya a klubot, és külföldre szerződött. Aligha bánta meg, hiszen bejárta a világot Braziliától kezdve Portugáliaig. Ő fedezte fől a később világhírűvé vált mozambiki labdarúgót, Eusébiót, ő segítette hozzá a brazilokat az 1958-as világbajnoksághoz, a portugál Benficát pedig egymás után kétszer vezette győzelemre a Bajnokok Ligája (BL) elődjében, a Bajnokcsapatok Európa Kupájában (BEK).

A bevezetőben már említétem, hogy 1962-ben történt Amszterdamban, ahol a BEK-döntőben a Benfica ellenfele a Real Madrid volt, amelyben – ilyen a pesti sors – ott játszott az a Puskás Ferenc, aki miatt Guttmann annak idején otthagya a Kispestet. A Real az első felidőben három góllal vezetett – nota bene minden a hármat Puskás Öcsi rúgta Béla bácsi csapatának. A szünetben az öltözötben Guttmann mester azonban azt mondta a játékosainak: „Az ellenfél már gyakorlatilag halott, simán nyertek, rúgtok neki egy ötöst.” Nem, nem az edző esze ment el, hanem a játékosok lelkesedése jött meg: a mérkőzés végén a Benfica 5:3-ra győzött.

E csapattal kapcsolatos a futball világában „Guttmann-átoknak” nevezett jelenség is, amelynek eredete állítólag az, hogy a BEK-győzelem után Béla bácsi extra prémiumot kérte a Benfícától, de nem kapta meg. Mire Guttmann Béla – illemtanári mivoltából kikelve – megátkozta a csapatot azzal, hogy soha többé nem lesznek Európa bajnokai. Így is történt: 1963 óta a portugál csapat minden európai kupán elvérzett, sorrendben immár nyolcszor.

Guttmann Béla kedves városában, Bécsben halt meg 1981-ben. Az emlékezete azonban nem halványul: 2007-ben a Times minden idők nyolcadik legjobb trénerének választotta.

Guttmann Béla szülei Kárpátaljáról, az akkor Magyarországhoz tartozó kis falvakból (Tiszaújhely, Kisbékény) származtak el. Több helyen olvasható, hogy Budapesten tánctanítással keresték kenyerüket. Korabeli hivatalos dokumentumokból, adatokból úgy tűnik, az édesapja Béla születése után pár éven meg a lámpagyárban dolgozott, majd borbélyként. Megbecsülésnek örvendt: amikor 1906-ban fodorászsegédeket bojkottott hirdettek meg kőbányai munkáltatóik ellen, a X. kerületben egyedül Guttmann Ábrahám Gergely utcai üzlete képezett az alól kivételt.

Guttmann Béla születési anyakönyvi kivonatában január 27. szerepel születésének hivatalos dátumaként. Ugyanakkor több olyan később kiállított dokumentumot, újságiket találunk, amely a születési időpontot január 26-ra teszi. Bécsi sírjára is az utóbbi adatot vésték. Érdekkességeként hozzátehetjük, hogy 1963-ban éppen január 26-án született a portugál futballedző, José Mourinho, akiivel Guttmann szeretik párhuzamba állítani. (guttmannbela.blog.hu)

Új elnök a Dohányban

Dr. Németh Tamás

Időközi elöljárósági és elnökválasztást tartott a BZSH Dohány utcai Templomkörzet. Már a reggeli davenra is a korábbiaknál nagyobb számban jelentek meg a kile tagjai, és nagyon jó hangulatban, sok beszélgetéssel folyt a délelőtti, kétfordulós szavazás.

A választásra jogosultak több mint a fele megjelent, és elsőprő támogatással kiálltak az új jelöltek mellett: elöljáróvá választották dr. Németh Tamást, dr. Rusz Zoltánt és Paszternák Tamást.

Ezt követően összeült az újonnan beválasztott tagokkal kiegészült Elöljáróság, és megválasztották a körzet elnökét: 10 igen szavazattal, 1 nem ellenében dr. Németh Tamás látja el az elnöki feladatakat a következő választásig.

Mázel tov az új elnöknek és a közösségnek egyaránt! Épüljünk, fejlődjünk együtt a továbbiakban: ez az igazi „Team mit tud”.

Mit tanulhatunk a denevértől?

Egy különös állat, a denevér említése a Tóra kóser állatokra vonatkozó törvényeiben található, Mózes harmadik könyvében (Vájikrá 11:19) és Mózes ötödik könyvében (Dövárim 14:18). Itt a denevér tisztában állatként szerepel a nem ehettő szárnysok felsorolásában. Bár a modern biológiai osztályozás szerint a denevér emlős, az ókori emberek a szárnynak miatt madárként kategorizálták.

A denevér ebben a kontextusban negatív fényt kap, mivel a tisztában állatok általában kerülendő dolgokat jelképeznek a zsidó hagyományban. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a denevér vagy a többi tisztában állat teljesen elutasított volna – ezek is Isten teremtményei, amelyek a teremtés harmóniáját szolgálják.

Talán már nem lepődünk meg azon, milyen sokféle állatfaj szerepel a zsidó hagyományban, a denevérekre gondolva azonban első hallásra mégis szokatlannak tűnhet, hogy róluk is szó esik. Vegyük például a *Perlek sirá-t*, vagyis A teremtés dalát. Tórai és rabbinikus szövegeken alapuló dolakat és énekeket találunk e műben, melyekben égitestek, földi lények, növények és különféle állatok énekelnek. Ennek magyarázata is akad jó néhány forrásunk: az egyik elmélet szerint minden teremtménynek van saját speciális védőangala, úgynevezett mázál-ja, vagyis csillagjegye, és ők azok, akik énekelnek az állatok nevében. Más magyarázat szerint a sirá az állat szívében lakozva kipróbálja azt, amit az állat mondaná valójában, ha képes lenne a beszédre.

A Pérek sirában több állat éneket is olvashatjuk. A denevér a következőket mondja: *Náhámu náhámu ámi – Vigasztald, vigasztald népemet!*

Felmerülhet bennünk a kérdés: miért éppen a denevér énekl a vigaszatával?

Ez az idézet Jesája könyvéből származik (40:1), ahol Isten szól a prófétákhoz, hogy vigasztálják Izrael népéét a száműzetés és a szenvedések sora után. E szavak az áv hónap kilenctök napja utáni szombaton, a tisza beáv (a jeruzsálemi templom pusztulásának gyásznapja) utáni színdzszakban kerülnek előtérbe a zsinagógákban.

Vajon miként kerülnek ezek a jelentőségteljes, vigasztáló szavak egy nem kóser állat szájába? Vesünk egy pillantást újra a denevérekre. Érzsakai állatok, ebben a napszakban működnek a legjobban, hiszen az echolokáció segítségével még a legsötétebb helyeken is precízen tájékozódnak.

gasztalás forrása – *Náhámu náhámu ámi!*

A denevér szimbolikus jelentésére kevés közvetlen utalás találunk a Talmudban vagy más rabbinikus irodalomban, ugyanakkor az állat ketőssége – az éjszakai élelmódja és az, hogy emlős, de repülő is képes – a határok és ellentétek között létezés metaforájával. Ez a ketősségi tükrözheti a judaizmusban gyakran megjelenő két világ határán való lét számunkra biztosított „echolokáció” gondolatát: például a szent és a profán vagy a nap és az éjszaka közötti átmenetet.

A denevér az élelmódja miatt az éjszakával, a rejtent dolgokkal és a misztikummal társítható. Az éjszaka a zsidó hagyományban gyakran a

san alkalmazkodik, amikor a sötétségből a fénybe váltunk, egyes tanulmányok szerint akár 25 percig is eltarthat, amíg erős fény után a szemünk hozzászokik a sötétséghöz. A kalózoknak gyakran kellett a fedélzet felett és alatt mozogniuk, a napáli fényből a majdnem teljesen sötétebb mennyi. Az egyik szemükön tapaszt viseltek, hogy a sötéthez alkalmazkodjanak. Amikor a kalóz a fedélzet alá ment, a tapaszt a szemére „cserélte”, és így a sötétből is könnyen látott, sőt, esetenként harcolnival tudott, amikor átszálult egy másik hajóra, hogy kifossza azt. A kalózokhoz hasonlóan nekünk is el kell igazodnunk a fény és a sötétség ketősségeinek világában.

Ahogy az köztudott, a denevérek fejjel lefelé lógnak. A száműzetésben, amikor a világ gyakran önmagából kifordultnak tűnik, ahol minden a feje tetejére áll, a denevér azt a képességet szimbolizálja, hogy „kitart”, ha a lábai szilárdan gyökereznek.

Továbbá a denevérek hajlamosak arra, hogy nagyon közel fészkeljenek egymáshoz. E tulajdonságuk szimbolikája nyilvánvaló: együtt állunk, megosztva elbukunk. Az egység a megváltásunk kulcsa és a vi-

nulás és a spirituális elmélyülés ideje, különösen olyan időszakban, mint például a sávuot éjszakai tanulás.

Egyes középkori zsidó filozófusok, köztük Maimonidész (Rámbám) is, a denevér a természet különleges példájaként említi, amely az élővilág sokszínűségét mutatja be.

A denevér titokzatos alakja számos történetben misztikus lényként jelenik meg, legyen szó regényről, filmről vagy néphagyományról. A judaizmus szemszögből azonban inkább az alkalmazkodóképessége az, ami figyelemre méltó: képes otttállni a sötét, nyirkos helyeken is, túlélni és kitartani a legnehezebb körülmények között. Nem magányos teremtmény – épp ellenkezőleg, közösségen át, társaival összefogva vészeli át a nehézségeket. A sötétség nem akadály számára, hanem egy olyan közeg, amelyben fejlödni és boldogulni tud. Így már talán érthetőbbé válik, miért érdemelte ki a denevér a vigasztálás dalának szavait. Ahogyan a judaizmus is minden utat talált a fenntaradáshoz a történelem viharai között, úgy a denevér is képes a sötétségből erőt meríteni, és előnyt kovácsolni abból saját maga számára.

Zucker-Kertész Lilla

E m l é k o l d a l

40 éve hunyt el dr. Scheiber Sándor

Dr. Scheiber Sándor a soá utáni magyar zsidó vallástörténetet, történetem és kultúrtörténetet kiemelkedő alakja, ainek vallástudományi munkássága és többek között az irodalomtörténetet, a történettudományt és a folklorisztika területén végzett tevékenysége mellett a vallásos zsidó élet feltámasztása és újraszervezése is élvezühetlen érdemei közé tartozik. Közösségszervező és tudományos munkáját egyaránt a magyar zsidóság fizikai és szellemi túlélésének szolgálatába állította.

Scheiber Sándor főrabbi, a világzerte elismert magyar zsidó tudós 1985. március 3-án hunyt el Budapesten.

Scheiber Sándor 1913-ban született Budapesten, és itt is hunyt el 1985-ben. Apai és anyai ágról is híres rabbik leszármazottja, és édesapja is rabbi volt. 1938-ban avatták rabbivá, emellett doktori címet szerzett sémi filológiaiból. Ezt követően két évig Angliában – Londonban, Oxfordban és Cambridge-ben – végzett kutatómunkát, többek között héber kéziratokat tanulmányozva. Ezek a kutatásai képezték az alapját későbbi tudományos munkásságának. Visszatérése után Dunaföldváron lett rabbi. A holokaustot Budapesten élte túl, de édesapját, a Nagy Fuvaros utcai zsinagóga rabbiját elveszítette, és néhány nappal később édesanyját a szeme láttára gyilkolták meg.

A háború után minden energiáját az újjáépítésre fordította. 1949-ben először kinevezték professzornak a szegedi egyetemre, de ezt később visszavonták, ami nagy fájdalmat jelentett számára. A Mikszáth Kálmán és a keleti folklór kapcsolatát tárgyaló munkáját még egyetemi magántanárként jegyezte. 1950-ben nevezték ki a rabbiképző igazgatójának, és ezt a tisztséget haláláig, 1985-ig látta el (1957-ig Róth Ernővel évenkénti váltakozással). Közösséggépítő tevékenysége legendássá vált: híres kidusai például nemcsak a hitélet újjáépítésére és a zsidó történelem és kultúra tanulmányozására adtak lehetőséget, de ismerkedésre, párkerekésre is. Számos alkalommal látta vendégül a nemzetközi tudományos és kulturális élet kiemelkedő személyiségeit, többek között Allen Ginsberget is.

A kor politikája által engedélyezett szűkös kereteken belül a rabbiképzőből próbálta fenntartani a kapcsolatot a nemzetközi tudományos élettel, amely szintén elismerte kiemelkedő eredményeit. A nyelvtudományok doktora volt; a debreceni Református Teológiai Akadémia díszdoktori címmel tüntette ki, a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem és a szegedi József Attila Tudományegyetem címzetes egyetemi tanárnak nevezte ki.

A magyar egyetemek mellett többek között a Cincinnati Hebrew Union College és a New York-i Jewish Theological Seminary is díszdoktorrá választotta, a jeruzsálemi A Héber Egyetem pedig a címzetes egyetemi tanári címet adományozta neki. Több alkalommal külföldi egyetemekben tanári állást és rabbiséket ajánlottak fel a nemzetközi hírű tudósnak, de ezeket visszautasította, ahogyan a Héber Egyetem könyvtárának igazgatói tisztét is. Izraelbe az állambiztonsági szervek által támasztott akadályok miatt csak élete végén jutott el.

Scheiber Sándor filológiai munkássága többek között a zsidó tudományokra, a magyar és a zsidó irodalomra, a nyelvészetre, a folklórre, a történelekre, az orientalisztikára, a klasszikai filológiára, a művészettörténetre, a könyvtörténetre, a régészetre és a művelődéstörténetre, valamint ezek határterületeire terjedt ki, de nagy hangsúlyt fektetett a forráskiadásokra és a kritikai kiadásokra is.

Rendkívül érdekelték a genizák anyagai, és különösen a kairói geniza anyaga, amely felbecsülhetetlen jelentőségeinek bizonyult a zsidó történelem és irodalomtörténet szempontjából. 1947-ben kiadta a Löw Immánuel Emlékkönyvet, Löw Immánuel kéziratban, befejezetlenül maradt munkáját a Biblia állatvilágáról és ásványairól, valamint németül teljes egészében, magyarul pedig rövidített formában Goldziher Ignác naplóját. Nevéhez fűződik a Magyar-Zsidó Oklevéltár 18 kötete, az IMIT Évkönyveinek folytatása.

A magyar irodalomtörténet kutatását Aranyról és Mikszáthról írt tanulmányával gazdagította, a Folklór és tárgytörténet három kötete pedig az irodalomtörténet, a folklór és a zsidó vallástudomány területén végzett kutatásainak óriási erejű szintézise, tudományos csúcsteljesítmény.

Ünnep utáni Hacsek és Sajó

Hacsek: Sálom, Sajókám! Mondja, hol volt Kol nidré-este?

Sajó: A Béth Milchámá zsinagógában. Képzelje, a kántor olyan szépen énekelte a Kol nidrét, hogy háromszor ismételgették el vele!

Hacsek: És hogy jutott be?

Sajó: Könnyen! A biztonságiak látották, hogy sapka nélkül érkezem, egyik kezemben aktatáska, a másikban a mobilom – rögtön beengedtek!

Hacsek: mindenkit ilyen könnyen engedtek be?

Sajó: Nem! Láttam egy szakállas, pajeszos, kipás férfit, akiivel ki akarták rakatni a zsebeit, de azok üresek voltak!

Hacsek: Ót miért vegzálták?

Sajó: Azt mondta az unokaöcsém, aki biztonságis, hogy azt az utasítást kapták, ha valakinek a külseje elüt a megszokottól, azt tekintsék gyanúsnak!

Hacsek: És milyen volt a nilá?

Sajó: Ne bolondozzon, Hacsek-kám! Emlékszem én nyolcnapos koromra? Akkor volt a brit nilám!

Hacsek: Maga böhème! A nilá az a záróima, a milá az valami egészen más! Igaz, van, hogy mindenki rabi csinálja. És hogy telt a népszámlálás?

Sajó: Képzelje, bejött két ember, és kérdezősködni kezdtek. Előtte körülöztek szerény kis hajlékomban, látták a Jeruzsálemből hozott házi áldást a falon, a héber betűs gyertyatartókat a kredencen, a fejemen a kipát, az Új Életet az asztalon, izraeli rokonomat kaftánban, amint le-föl járkálva mormolja a márivot, közben belépett másfél éves fiúunokám, akit most szoktatunk szobatársaságra, így jól láthatott Ábrahám szövetségenek félreismerhetetlen jelét, majd mindezen után azt mondta, hogy a következő kérdésre nem vagyok köteles válaszolni! Vallása?

Zév

(2011)

Női szakasz a Dob utcában

Dob utca 35. Chanukkára felékkített díszterem. Az ortodoxia hajdan volt nagy elődeinek, a közműlt és napjaink prominenseinek tanácskozási színhelye, jót-rosszat megélt ősi falak.

Ide invitált zsidó hölgyleket, köztük a cikkfrót is Rivka Weiszberger rebbencen. Azt, hogy a meghívás kizárálag nőkre és gyermekekre vonatkozik, a helyszínen konstatáltam csupán. Ugyan néhány apuka segített párrának a kicsit-kicsiket odafüvarozni, de az ajtónál tovább „nem merészkedett”.

Játékos vetélkedőkre utaló tesztlapok, színes kártyácskák, írószerek. Háziasszonyi szerepköréből ragadtam ki Rivkát, aki elmagyarázta a játékok lényegét, s bár első olvasatra a kérdések nem tűntek nehéznek, mégis volt jó néhány olyan, amire a választ puskálni kellett...

A számonra ismeretlen sok huszonéves kiléte felől is érdeklődtem vendéglátómtól. Elmondta, hogy részint a Wesselényi utcai iskolában oktató szülők, részint a köleben tanulók feleségei. Volt ott Izraelből épp itthon lévő egyetemista, évek óta kint élő, ünnepekre hazalátogató fiatal egyaránt.

A gyerekek? Pár hónapostól négy-öt éves korig. Rohangálás, a műves chanukia többszöri „letámadása”, a magnó hangerejének „kezelése”, kommunikáció, kis harc, inkább a szülőknek szánva, akik retorziómentesen, mosolyogva figyelték, milyen élénk, aktív a kicsikéjük.

A rebbecen magyarul, másvalaki héberül mondott történelmi áttekintést az ünnepről, majd sor került a tombolára. mindenki nyerhetett. A kis csomagban elsőként egy cetli akadt kézbe, melyen utalás, jókívánság volt olvasható, az ajándékhoz szorosan kapcsolódóan.

Én egy filctollkészletet kaptam, s ezt kívánták: „Lásd ilyen színesnek a világot, s legyenek gondolataid is ilyenek.” Érdekes, igaz?

Sok-sok Hanna-féle süti, fánk, gyümölcssaláta adta meg az alkalmat kulináris élvezetét.

Köszönöm a meghívást, Rivka!

(2008)

Nekem is lett bumerángom

E-mail-találkozás Boros Lajossal

Hetek óta törtem a fejem, hogy ki tudhatja Boros telefonszámát. Érdekes, senki sem jutott eszembe. Aztán felhívtam a Sláger rádiót, a munkahelyét, de ott telefonszámot nem, csak egy e-mail-címet kaptam. Írtam egy olyan üzenetet, amit normál esetekben, palackokban szoktam elhelyezni a Csedes-óceán közepén: hogy aki hallja, olvassa, adjá át. Néhány percen belül „meghallott” Boros e-mailjét, melyben közölte, hogy küldjem el a kérdéseimet, mert rémesen nincs ideje. Elküldtem. Ő meg válaszolt. Ez lett belőle:

– Elmesélné a Boros család történetét?

– Ezt nem vállalom. Írok majd egy önéletrajzi regényt. Ráadásul ez nem kérdés, hanem feladat.

(Aha! Szóval dolgozni nem akar.)

– Gyerekkor?

– Volt. Szüleim elváltak, anyámmal életem kettesben. Életünköt meg-határozta a szívbetege, melyet a koncentrációs táborban szerzett. A zsidó ünnepekre rokonokhoz utazzunk. Némi héber nyelvtanulásban is ilyenkor volt részem. A bár micvára Domán bácsi készített fel a Páva utcai zsinagógában. Az ünnepség pedig a nagykőrösi zsinagógában zajlott, mert édesanyám testvére ott élt nagycsaládban.

– Mesélné a nagymamáról?

– Nincs nagymama, nincs péntek este. A nagyszüleim Auschwitzban haltak meg. Ami élményem a barcheszről maradt, az a nagynénémhez köthető. A talmud szelleme pedig a nagybátyamtól és apaunkatól, Ivántól származik.

– Tudnom kéne a teljes nevüket? Ha Lajos így döntött, akkor tudom.)

– Hogy kezdődött a pályája? Bármilyen pályája.

– Nem tudom, mit tekintek pályámnak. Elindult a pályám mint úszó, ez 14 évig tartott. Elindult a pályám mint üzemmérnök, ez 4 éves periódus volt. Elindult a pályám

mint gitáros-énekesnek, és 14 évig jártam fellépni. Elindult a pályám mint műsorvezető, mint musicalíró, mint lemezgyári menedzser, mint rádiós műsorvezető...

(Hozzátenném, hogy menedzselte a Zizi Labort, a Napóleon Boulevard-t, a Republicot. De hogy milyen musicalt írt, hol mutatták be, arról gózöm nincs. Bocs, Lajos!)

– Hármon D-s gyerekeiről hallhatnák valamit?

– Dani, Dávid és Dénes felnőttek már! Dani 32 éves és ügyvéd, a viággról lassan többet tud, mint én. Dávid fiám 30 esztendős, és bohémabb lélek. Kreatív művészlelke van. Digitális fotózással tölti napjait. Dénes a legkisebb, ő pont húszéves, és egészsen kis híján nagymestersakkozó. Úgy tűnik, ebből talán megél majd, a múltkor már kölcönsöt is kértem tőle.

– Felesége?

– Ő egy lelk „jiddise máme”. Ami miatt belém szeretett, annak része a zsidóságom is. Többet tud a témáról, mint én. Mert én beleszülettem, ő viszont megtanult minden. Tud barcheszt sütni, sóletet és sok egyebet.

– Milyen nincs meg az életben?

– Időm, memoriám, beosztási képességem. Viszont rengeteg kutyút gyűjtöttem, olyanokat, amelyekben nincsenek mozgó alkatrészek. Kutyümániás vagyok.

(Fogalmam sincs, miről beszél. Csak elfogadom.)

– A Bochkor tényleg a barátja? Annyira, hogy meghívna egy chanukkára?

– Munkabarátom. Egyszer eljött velem a Bálint Házba. Felmentünk a színpadra. Bochkor intett, hogy kezdjem én, hiszen én vagyok otthon. A következő jutott eszembe: „Kedves Gábor, ezek itt a zsidók! Kedves zsidók, ő a Bochkor!” Életében először elakadt a Bochi szava. A közönség kuncogott, én meg törvénytelen röhögtem.

(Szerintem nem lehet törvénytelen röhögni. Észrevette volna már az Alkotmánybíróság!)

– Járt Izraelben?

– Rabbielől unokabátyámmal utaztam végig Izraelt. Sári Reuveni rokonom vitt el a legfontosabb helyekre, a Siratófalhoz, ahol jó sokat bőgtem. Varázslatos élmény volt nagyszüleim fotóival szembesülni egy ismeretlen helyen.

– Mindent elérte az életben? Vagy maradt még terve?

– Meg kell írnom még a Világsíkert. Már dolgozom rajta. Be kell vezetnem a Nagy Találmaint. Az ötlet már megvan, csak ki kell dolgozni. Sokat kell röhögcsélni az unokáimmal. És újra és újra megismерkedni a gyerekeimmel, a rokonaimmal. Harmonizálódni harcostársammal, a feleségemmel.

– Vigyáz magára? A világra? A családra?

– Nincs túlhajszolás. Szerintem egy életkor után már csak az életritmus tartja az életben az embert. A világot nem bántom ok nélkül. A családdal kapcsolatban megróbálók kevésbé önző lenni. Magamat imádom, kényeztetem, és nélkülözhetlen vagyok magamnak. Nem tudnék nálam nélküli élni.

Borszán Eta

(2008)

Szenes Iván – akit nem lehet elfelejteni

Slágerszövegeinek se szeri, se száma. Ő ugyan csak százat vallott be, gyengébb pillanataiban száz-húszat, de tudjuk, minden második magyar slágerszöveg szerzője ő volt. De nemcsak önálló életere kelt slágerszövegeket gyártott szinte szakmányban, amiket ma is fütyülnének a fuvaroslegények, ha még lennének, hanem színpadi bemutatóinak száma is megközelít az ötszáztól.

Imádok férjhez menni, Potyautas, Kaviár, A kaktusz virága, vagy a filmjei: Tanulmány a nőkről, Nappény a jégen, Fuss, hogy utolérjenek – nos, sorolhatnánk az írás végéig a halhatatlan slágerek címeit. De azt már kevesen tudják, hogy a száz éve született Szenes Iván asszimilált felvidéki zsidó családból származott, amelyben az anyatejjel szívhatta magába a slágerszerzést, hiszen édesapja, Szenes Andor és annak unokatestvére, Béla szintén ontották a slágereket, míg másod-unokatestvérét, Hannát nemzeti hősként tartják számon Izraelben.

Pár éve egy késő este szitáló esőben ballagtunk szállásunkra baráttommal a VIII. kerület egyik elhalásztatott utcájában. Őszí lomtalanítás volt, minden tele kidobált bútorokkal, sok-sok ócska kacattal, s az egyik kidobott ágyon pár könyv is hevert. Köztük egy ugyancsak vaskos kötet, amelynek címlapján csak ennyi állt: Szenes Hanna.

A név nem mondott semmit, de a könyvet megsajnáltam, s a hónom alá csaptam. Gondoltam, elfér a többi köött. A kötet a címlapon szereplő hölgyleg naplóját, levelezését és szépirodalmi kísérleteit (versei mellett két drámáját) tartalmazta. Oda-haza aztán megnéztem a világhálón, ki is volt ez a nyilasok által kivégzett, majd Izraelben újratemetett és a mai napig nemzeti hősként ünnepelt lány. Így derült ki, hogy a Szenes család apai ága a Felvidék északi részéről asszimilált zsidó családként, Schlesinger néven költözött Budapestre, ahol többen is a színház közelében vertek végleges tanyát meglehetősen szűkre szabott életükben.

Szenes Béla, „a szenes ember”

„Harminchárom éves volt. Mosolygó és szerencsés író. Nyilván boldog is, akár a pesti sétatereken játszó gyerekek, akiknek igénytelen kedvességeit, naiv derűjét férfifejjel is megörzte. Fiatalon és szinte egycsáprásra sikertűl neki minden, amit akart.

És mit akart? Bevallottan: szórákoztatni, mulatni és mulattatni. Vidám írásokkal kezdte – apró, tréfás karcolatokkal, ártatlan, senkit sem sértő ötletekkel, naptól napig elő újságkrokikkal –, vidám regényekkel (*A kristályteri Kolumbusz, A meztelen táncosnő, A tizenegegyedik parancsolat*) folytatta, és vidám színdarabokkal (*A buta ember, A gazdag lány, Az alvó férj*) ért a sikeres csúcsára.

Hat esztendőn át ő volt ennek a városnak legnépszerűbb vígjátékírója, Budapest igazi »háziszerzője« – írja róla a Nyugatban megjelentneknek Kárpáti Aurél. Őt még nem a nyilasok, hanem gyógyíthatlan betegség vitte el. Apja, Schlesinger Joachim/Henrik ékszerész Felső-ozorról (Horné Ozorovce) származott el (az aprócska település ma Bán – Bánovce nad Bebravou része), míg anyja, Steinitz Róza Vágújhelyről származott. Ugye emlékeznek, itt született Básti Lajos és Szirmai Albert édesanya is.

A Pesti Hírlapban közzétett Vidám írásait Szenes ember álnév alatt jegyezte, de a *Szenes ember* című nevezetű kabaréjélenetet, amelyet Latabár Kálmán és Szenes Iván felesége, Kornay Mariann vitt sikerre, Iván édesapja, Szenes Andor írta. Végül is családban maradt. Szenes Béla Szőke Szakáll kabaréjában mutatkozott be, később számos pesti kabaré sokat foglalkoztatott szerzője volt, így dolgozott a Modern Színpadnak, a Bethlen téri Színpadnak, a Vidám Színpadnak, a Fővárosi és az Omnia kabaréknak is. De ő fordította le először Csehov A kérő című darabját is, amelyet a Medgyasszay Színház mutatott be.

Szenes Hanna, az izraeli nemzet hős

Alig hatéves, amikor édesapja meghal. „Hinni akarom, hogy helyes, amit tettem és tenni fogok. A többöt elmondja majd az idő” – ezekkel a sorokkal zárja a naplóját, mielőtt a nyilasok 23 évesen agyonlövik a Margit körúti fegyházban 1944 novemberében.

Családja körében ő az, aki egy pilantra sem felejtí el, hogy zsidónak született, kiskora óta ápolja a hagyományokat, tanulmányt ír a magyar irodalom zsidó kötődéseiről, verseit is felváltva héberül és magyarul veti papírra.

Rövid élete kész kaland. Egy református középiskolában, a mai Baár-Madas Református Gimnázium elődjében érettségezik, de mivel a zsidótörvények miatt a Magyar Királyságban már nem érvényesülhet,

Szenes Hanna könyve
Fotó: Archív felvétel

1939 szeptemberében (ekkor robbant ki a második világégés) kivándorol Palesztinába. Csatlakozik a zsidó fegyveres védelmi szervezethez, a Haganához, s egyike annak a 17 magyar zsidónak, akitet a brit mandátum területén az angol hadsereg arra képez ki, hogy miután ejtőernyővel ledobják őket Jugoszláviába, megkíséreljék megakadályozni a magyar zsidók deportálását. 1944 márciusában érnek földet, de csak májusban lépik át a magyar határt.

Szenes Hannát egy csendőrjárőr elfoglja; a Margit körúti fogházba kerül, kínózzák, majd az október közepi nyilas hatalomátvétel után minden tárgyalás és ítélet nélkül agyonlövik a fogház udvarán.

Hamvait 1950-ben Izraelbe szállítják, s a jeruzsálemi Herzl-hegyen temetik el.

A mai napig nemzeti hősként ünneplik, sorsa és helytállása tananyag, és az ottani érettsgégin is tételek. Műveit húsznál több nyelvre fordították le és ötven országban adták ki.

Egy – kettő – három...
nyolc a hossza,
Két lépéssel mérem a szélet...
Kérdőjelként lebeg az Élet.

Egy – kettő – három...
tán egy hét is,
Vagy a hó vége még itt talál,
De fejem felett a Halál.

Huszonhárom lennék
most júliusban...
Merész játékban számrak tettem,
A kocka perdült. – Vesztem.

Szenes Andor, a másik szenes ember

Szenes Béla unokatestvérenek, Andornak szintén nem szánt hosszú föl-

di életet a sors. 35 éves, amikor tüdőbaja elviszi. Fia, Iván akkor 11. Édesapja, Szenes Zsigmond szintén Felsőzorrról került Budapestre orvosként, míg felesége, Kroó Mária Munkácsról származott el. Ahogy unokatestvére, Béla, ő is bocsülettel elvégzi a jogot, de vele hasonlatosan ő is eljegyzi magát a könnyű műfajjal.

Ujságíró lesz, a Színház és Divat, majd a Színházi Élet belső munkatársaként dolgozik, sanzonokat, magyar nótákat, kabarétréfákat ír, magyarra fordítja Kálmán Imre és Lehár Ferenc operetteit, de olyan Eisemann Mihály-operetteknek is társszerzője, mint a *Fekete Péter* vagy az *Egy csók és más semmi*. Slágereit ma is sokan dúdoljuk anélkü, hogy tudnának a szerzőjük nevét: *Ma Önről álmودtam megint, Maga rég nem lesz a világón, Ott fogsz majd sírni, ahol senki se lát, Kombiné, Már megett a kenyerem javát, Ma éjjel szabad vagyok – és sokáig folytatathatnánk*. Volt tehát kitől örökölnie Ivánnak a tehetségét. Szenes Béla tiszta volt azzal, hogy ennyi volt az élet, még a sírvérsét is megírta:

Tudom, hogy elmegyek
itt nem használ a kérés
az úton nincs megállás
és nincsen visszatérés

„Az élet nagy titkai dalokká válnak minálunk”

Nagy a kísértés, hogy én is dalban írjam meg Szenes Iván életrajzát, hisz bőven van miből válogatni. Tállán csak Romhányi József hánnya úgy a rímeket, mint Szenes Iván a dalszövegeket. Egy 2000-es kimitatás szerint Magyarország legtöbb játszott szerzője. Ezt olvasván, most bizonyára fanyalognak az ún. modern költészeti hívei, hogy kerül a csizza az asztalra, amikor Kossuth-díjas költők versei 300-400 példányban jelennének meg.

Jó lenne már kibékülniük azzal, hogy a slágernek, a magyar nótának, ahogy a kabarénak is, megvan az ő megillető helye az irodalom színes palettáján, s bizony G. Dénes György, Bradányi Iván, Bródy János, Sztevanovity Dusán vagy Szenes Iván egy-egy slágerének is ott van a helye Nádasdy Ádám, Petri György vagy mondjuk Kántor Péter költészete mellett. Ha annak idején Ady Endre, Kosztolányi Dezső vagy Karinthy Frigyes nem szégyellte Heltai Jenőt, Szenes Andort és társaikat, sőt boldogan szerepeltek maguk is a könnyedebb műfajban, akor talán ma sem kellene áthidalhatatlan akadályokat állítanunk az irodalom különböző műfajai és képviselői közé.

Szenes Ivánnak látszólag könnyű dolga volt, hiszen slágerek között nőtt fel – de őt mégis saját kivétele tehetésére tette nagyá. Pár éves hatalnokoskodás után egész életét színházban töltötte (Vidám Színpad, József Attila Színház, Győr), s ontotta a slágereket és szövegkönyveket. A kezdetek kezdetén még a később irodalmi Nobel-díjjig jutó Kertész Imrével (Sorstalanság) is dolgozott, de az igazi kiugrásra 1964-ben a József Attila Színházban került sor, ahol az *Imádok férjhez menni* című angol bohózat zenés változata kirobbanó sikert aratt Bodrogi Gyulával, Darvas Ivánnal és Váradi Hédivel.

A József Attilában Nádas Gáborral követte el a *Mona Marie mosolya* és *A kaktusz virága* című darabokat, majd Fényes Szabolccsal a Csíky Gergely színműve alapján készült Kavíárt.

A kényes budapesti közönség többsége az akkor még külvárosinak számító teátrumba.

De dolgozott sok más társulatban is, sok más jeles zeneszerzővel, így Malek Miklóossal, Aldobolyi Nagy Györggyel, Lendvay Kamillóval, Bródy Tamással, Lajtai Lajossal, Bágya Andrásossal, Behár Györggyel. Első filmje az *Állami áruház*, ezt követte a 2x2 néha 5, amelyet Zenthe Ferenc és Ferrari Violetta vittek sikerre (énekhangjuk Vámosi János és Vass Éva), majd az első „1956-os” film, az *Éjjelkor* Gábor Miklóossal és Ruttkai Évával. S jöttek a Keleti Márton-csacsaságok, a *Tanulmány a nőkről* (Szeretni bolondulásig) vagy Pécsi Sándor utolsó filmje, a *Fuss, hogy utolérjenek* (Félteni kell, Gyerekkorai álmok), ahogy neki köszönhetjük a *Vuk* (zene: Wolf Péter) dalszövegeit is.

De sokat dolgozott együtt Hofi Gézával, Koós Jánossal, Kovács Kátilval, ahogy a kezdetek kezdetén több dalszöveget írt Karády Katalinnak is (Álltam a hídon, Ilyennek képzellelek mindig), sőt ő írta az Amerikából súlyos betegen hazatért Jávor Pálnak az *Egy tisztes őszes halánték* című örököldet is.

Illeme szólni még a díjairól is – ahogy már sejtik, nem Kossuth-díjas. De legalább érdemes művész, és Józsefváros is díszpolgárává választotta. Posztumusz. Apjával ellentétben szerencsére nagyon szép kort ért meg (86 évet), tér viseli a nevét lakóhelyén, a Józsefvárosban, ahol lányának és sok hívenek (Bodrogi Gyula) köszönhetően évente emlékműsorral tisztelegnek előtte.

Juhász Dósa János/Ma7.sk

A legboldogabb országok titka: ezért élnek elégedetten a lakosaik

Az ember az idők kezdete óta hajszolja a boldogságot, de a kérdés örök: létezik egy egyetemes, mindenki által használható recept, amit ha követünk, kiegynysűlyozzunk lesz az életünk? Arára is kíváncsi voltunk, mitől függ egy ország boldogsága.

A pszichológusok szerint van néhány alapvető faktor, amely befolyásolja a boldogságunkat, például hogy a fizikai szükséleteink ki vannak-e elégítve, tudunk-e mit enni, inni, van-e tető a fejünk fölött. Ez a Maslow-piramis legalsó szintje.

A boldogság elméletben

Ezt követi a biztonsági szükséglet, ami azt jelenti, hogy kiszámlítható az életünk, vagy állandóan káosz uralmodik körülötünk akár a családban, akár az országban, gondolunk csak a háborús övezetekre. A valahova tartozás szükséglete arra utal, hogy mindenki megértsen, megismerni a minket.

Az elismerés szükségletéhez tartozik az, hogy mennyire becsüljük meg saját magunkat, és mások látták-e, hangot adnak-e annak, hogy értékesnek tartanak bennünket. A kognitív szükségletekhez tartozik, hogy szeretnénk megérteni, megismerni a háborút, és hogy erre van-e lehetőségünk.

Az esztétikai szükségleteinket elégítí ki, ha szép környezetben élünk, rend vesz minket körül, és végül a piramis csúcsa az, amikor a fentiek teljesülése mellett meg tudunk valósítani önmagunkat, olyan életet élünk, amilyet szeretnénk. Minél magasabb szinten állunk ezen a piramison, annál teljesebbnek érezzük az életünkét.

Erich Fromm német szociálpsholológus *Az önmagáért való ember* című művében így ír a boldogságról:

A boldogság annak a jele, hogy az ember megtalálta a választ az emberi létezés problémájára: a produktív felismerése a potenciáljának és így, párhuzamosan, eggyé tud válni a világgal, és megőrizni a saját integritását is. Azzal, hogy az energiáját produktívan használja, „elég anélkül, hogy elfogyna”.

Freud szerint pedig mi úgy vagyunk összetéve, hogy az intenzív örökölt csak az ellenítéből tudjuk levonni, a dolgok tényleges helyzetéből csak kevés. Láthatjuk tehát, hogy a boldogság meghatározása rendkívül összetett feladat.

A boldogság történelmi szempontból

Egy 2019-ben közzétett brit tanulmány azt vizsgálta, mennyire voltak boldogok az emberek Amerikában, az Egyesült Királyságban, Németországban és Olaszországban az 1820 és 2009 közötti időszakban. Mivel az emberek boldogságszintjét csak valamivel több mint egy évtizedre kutatják, így a tudósoknak nem volt könyű dolguk.

Egyes pszichológiai elméletek szerint sokat elmond az emberek érzelméről az, hogy mit mondanak, írnak, és hogy mi jelezik meg az újságokban, könyvekben.

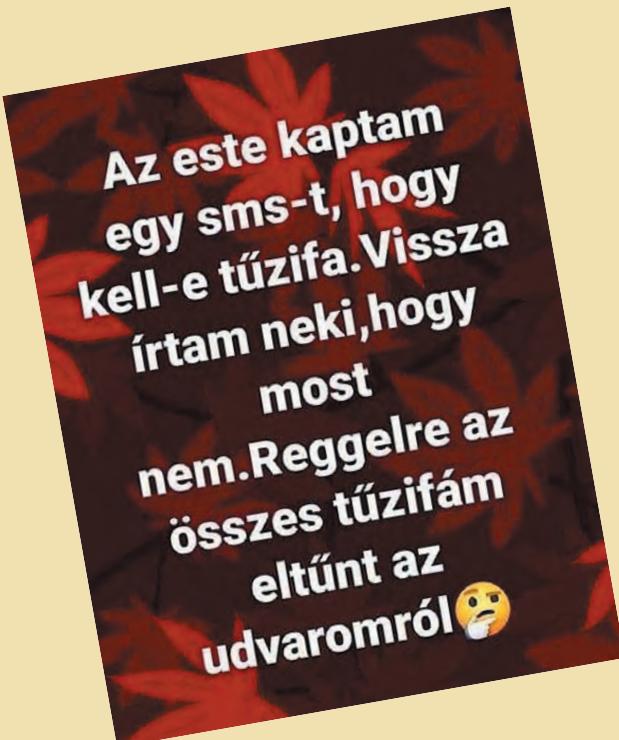
Ezt a teóriát alapul véve, nyolcmilliós könyvet vizsgáltak meg, hogy kiderítsék, mennyire voltak boldogok az emberek ebben a közelében.

A pozitív és negatív jelentésű szavakat összehoztak a rendelkezésre álló, kérdőíveken alapuló jelenlegi kutatási eredményekkel.

Ennek eredményeként azt találták, hogy bizonyos történelmi események, mint az amerikai polgárháború, az 1848-as forradalom Európában, a világháború vagy a nagy gazdasági vi-

lágyállás, rendkívüli hatással voltak az adott nemzet jöllétére. A tudósok egyik érdekes megfigyelése az volt, hogy egy háborúmentes év hatása ugyanolyan pozitív hatással van az emberek jöllétére, mint a GDP (nemzeti össztermék) harmicsázalékos növekedése.

Púrinni tarka-bárka

Villanyszerelő bemegy az intenzív osztályra és elkiáltja magát:
- Nagy levegőt, biztosíték csere! 😊😊😊😊

Abu Fáni, a Fradi kiváló játékosa jó teljesítményéért különleges elismerésben részesült. (A képen az izraeli csapat mezében látható.)

A nőknek, akik még mindig a szőke herceget várják fehér lovон: ne adják fel! Jelen benzinárak mellett bármilyen megtörténhet!

Amikor már a valóságban is úgy nézel ki, mint az igazolványképeden, akkor ideje szabira menni...!

Két rendőr beszélget:
- Te mivel eszed a téstát?
- Rádióval.
- Hogy-hogy?
- Hát, mikor kész van, az asszony mindenkor megkérdezi, hogy: kérsz rá diót?

Férjemmel elhatároztuk, ezután haraggal nem térünk nyugovóra!

Múlt hét péntek óta ébren vagyunk! 😊

Lovaskocsimat protézisre cserélném!
(Jelige: "fogat fogért")

Doktor úr! Ne írja fel nekem többet ezt a nyugtatót.
Miért?
Mert ha beveszem, olyan emberekkel is kedves vagyok, akiket utálok.

JÓL JEGYEZZE MEG!
EGY TEHÉN SOKSZOR AD TEJET

Mindenki kinevette a magyar színésznőt, aki végül meghódította Hollywoodot

Boros Ferikét addig pocskondizálták a magyar lapok, amíg el nem hagyta az országot. Életében sok volt a nélkülvilág: gyűnyolták, zaklatották, sokszor enniávalóra is alig tellett neki. Végül Londonban, majd Amerikában lett elismert karakterszínész, akit a kései sikerek talán kárpótolhattak a nehézségekért.

„Boros Ferike! Ez olyan gyermekes, olyan »mignon« hangzású. És mégis, úgy szólva tipikus jelentőségű. Az elhagyatott, a hontalanná lett, a magában küzdő szegény és tisztes séges leánynak, a szíaján energikus és törhetetlen leánynak, a magyar *vierge forte*-nak tetszetős, kalandozó és fájdalmat fogalmát nyújtja ez a név” – írta vitriolba mártott tollal 1908-ban a *Pesti Napló*. „Egy küzdő, lihegő, szívós és bátor férfi női formában. Egy egészen különleges és meglepő jelenség, mely a női erőnek és lázás ambícióinak valóban szokatlan példáját nyújtja. A színésznek dicsőséget hajszolva s nem érvényesülve itthon, kiment Párisba, Londonba, eljutott Afrikába s Newyorkba s mindenütt megállott és megélt tisztességgel, százfélé fogalkozás közepette, egy állandó ideálal a tekintete előtt.”

Weinstock Franciskából Boros Ferike

A sorok a nagyvárosi, sokgyermekek zsidó családból származó Weinstock Franciskáról szólunk, aki Boros Ferike néven lett elismert hollywoodi karakterszínész. Mindig is a színészettől vonzott: húszévesen fejezte be a színiiskolát Budapesten, majd az egyik legtekintélyesebb vidéki színházhoz szerződött Miskolcra. Ezt követően Szabadkán, majd Szegeden lépett fel, de ritkán kapott olyan szerepet, amiben kibontakoztathatta volna tehetségét. Végül felfigyelt rá a Vígszínházat igazgató

Ditrói Mór, s a színészről két évet töltött a körúti teátrumban, mielőtt átszerződött a Nemzetibe.

„Színpadi szobaczicza”

A siker azonban itt is várhatott megára. Boros Ferike a korszakban még nemiképp szokatlan, pozoktól mentes játéka nem aratott tetszést sem a kollégák, sem a közönség körében. Szüleitől nem számíthatott támogatásra, így, hogy csekkel fizetését ki-egészítse, nappal kénytelen volt pluszmunkát vállalni: biztosításokat árult, hogy bérifikációt tudja fizetni. Ebből pedig botrány keveredett: az újságok megírták, hogy a színészről a színház tagjainál „házal” a biztosítással, amit erkölcsileg aggályosnak ítélték. A lapok reakciói jól mutatják, mennyire nem volt elfogadott a korszakban, hogy egy női munkát vállaljon: szóvá tették „kielégíthetetlen” ambícióját, gyűnyolódta azon, hogy mellékjövedelemre akart szert tenni, a viclapokban gyűnyversek jelentek meg az esetről, őt pedig „színpadi szobacziczanak” nevezték. Boros kénytelen volt nyilatkozatot tenni, amiben biztosította a közvéleményt: „női tisztességen” nem ejtett fölt a tevékenysége.

Egy magyar színészről Londonban

Mindezek után érthető, hogy nem kívánt tovább Magyarországon maradni. 1903-ban Londonba költözött, ott azonban a budapestiinél is nehezebb élet várta rá. Nem tudott angolul, nem sikerült színészről leszérződni, így idegenvezetőként kezdtet dolgozni: a Monarchiából érkező turistáknak mutatta meg a helyi nevezetességeket. „Utazó karavánok élén egész Londont átbolyongtam; s míg ezek egy múzeum képeit bámulták, gyorsan előkaptam a Shakespeare- vagy Byron-kötetből kitépett lapo-

Forrás: YouTube

kat, és tanultam, tanultam az angol nyelvet” – emlékezett vissza később életének erre az időszakára. Csakhamar azonban ismét váltani kényszerült, mivel a férfiak félreérthetetlen ajánlatokat tettek neki.

„(...) részrem volt minden nyomorúságban, minden megalázatásban, ami egy fiatal és tiszteles lelket érhet a házatól távol, a rideg idegenben” – mesélte 1905-ben a *Szeged és Vidéke* című lapnak adott interjújában. Az idegenvezetés után hálófűgylezőnek állt, de a lakók nem szenvedhettek az éjszaka hangosan szerepeket tanuló, különös magyar kisasszonnyt. „Voltak napjaim, amikor a pusztá létfenntartás lehetetlensége előtt már-már összeroskadtam” – emlékezett, s a londoni nyomor elől továbbmenekült. Skóciában, majd Liverpoolban próbált álláshoz jutni, végül sikeresen járt: Dél-Afrikában ajánlottak neki nevelőnői állást, amit el is fogadott.

Beteljesült álmok

Így esett, hogy a magyar színészről, a Vígszínház ifjú reménysége egy fokvárosi milliomos farmer családjában vigyázott három kislányra. Az ott eltöltött idő alatt jól megtanult angolul, így amikor visszatávozott Londonba, régi álmára is teljesülhetett: színpadra léphetett Londonban. Nép-

dalokat énekelte és karakterszerepeket bíztak rá, de a brit újságok már starként emlegették. 1907-ben elfogadott egy amerikai meghívást, és New Yorkban lépett fel, de utána még visszatért Európába, és a neves Covent Garden társulatának tagja lett. Két év múlva azonban végleg elhagyta Európát, és a tengerentúra költözött.

Nagyon ellenszenves volt az újságíróknak

Itthon már-már elfelejtették volna a nevét, ám 1908-ban ismét csámscoghattak rajta a magyar újságírók. New Yorkban panziót üzemeltetett, ahová egy bizonyos Csáky gróf is bejelentkezett, majd tragikus hirtelenlenséggel elhunyt.

„Megismerkedett Boros Ferikével, és odament lakni a penziójába. Ne méltóztassék félreérteni, nem a szerezője volt, mert ha Boros Ferike ilyen módon akarta volna stabilizálni magát, már jóval előbb tehette volna” – írták sokat sejtően a lapok. A szemére hányták azt is, hogy hónapokig tanult angolul, holott tudvalevő (legalábbis az újságíró szerint), hogy az angolt kilencen nap (!) alatt el lehet sajátítani. Rosszindulatúan megjegyezték: „nem volt se valami ragyogó szépség, se valami rendkívül érdekes jelenség”, így nem cso-dá, hogy nem kapott szerepeket.

Boros Ferike ambíciótól végül siker koronázta. Amerikában lefordította Herczeg Ferenc A Gyurkovics lányok című darabját, amit New Yorkban és Londonban is sikerkel játszottak, Seven sisters címmel. 1911-től kezdve folyamatosan szerepelt a Broadwayn, csillaga egyre magasabbra lépett. Itthon viszont a gyűnyos hangvételű cikkek csak nem akartak elapadni: „És az időt folyamán mégis földönfutó lett ebből a nagyteret-

ségű lányból, ma itt verekedett az élettel, holnap amott, mindig tisztes-séges úton és eszközökkel. (...) Ez a szegény Boros Ferike is azt hitte, amilyen önhitt és elbizakodott lány volt egyébként, hogy a Nemzeti Színhábeli szerződését akár az angol bank is eszköpít. És azt hitte, hogy o különbsz az összes drámai művészről, mondjuk, egyenrangú a legkiválóbbakkal” – írta pél-dául az Új Idők 1914-ben.

Hollywoodi sikerek

A húszas években érte el sikereit tetőpontját: a Chicago című darabban (amely alapján később a musical készült) 172-szer lépett színpadra, ami még a Broadway is kimagsoló sikernek számított. 1930-ban, közel az ötvenhez, újabb lehetőség adódott számára: a hangosfilm. Hollywoodba költözött, és az elkövetkező 19 évben 48 (!) játéafilmben szerepelt. Öregedő édesanyákat, kedves, de bo-garas nagynéniket, szemtelen szakácsnőket alakított.

„Ismeretlen nevű filmszínészről”

1936-ban majdnem vége szakadt a karrierjének: egy szerencsétlen esés miatt megsérült a csípője. A sérülést csak költséges beavatkozások révén lehetett helyrehozni, így a színészről ismét majdnem padlóra került. Munka és bevétel nélküli maradt, eladt az ékszeret, és a lakását is elzálogosította. Végül meggyógyult, és még 13 évig játszott: utolsó szerepére 1949-ben vállalkozott: az East Side, West Side című filmben. Kaliforniai otthonában halt meg 1951-ben, 77 évesen. A magyar sajtó gyakorlatilag elfejtette: már a háború előtt „Budapesten eddig ismeretlen nevű filmszínészről” hivatkoznak rá.

Bálint Lilla/Dívány

Egész Európát átverte a legzseniálisabb magyar szélfájás

Strassnoff Ignác, a szélfájások fejedelemre kalandos életével – melynek majdnem felét börtönben töltötte – egykor legendákat meséltek a budapesti kávéházakban: a zseniális magyar család beutazta Európát, gazdag üzletembereket és egyházi méltóságokat vert át, egy alkalommal pedig még a Vérmezőt is eladt.

Tiszti egyenruhában járta Budapestet

A szélfájások koronáztatlan királya 1868-ban született Máté-szalkán egy szerény anyagi helyzetű, kispolgári, zsidó vallású családban. Édesapja szabómesterként dolgozott a szatmári városban; a kis Ignác már gyerekként igazi rossz fiúnak számított, aki gyakran alaposan megkeserítette szülei és tanárai életét a különböző csínyekkel. Amennyiben hihetünk a legendának, tízéves korában megszökött egy osztrák cirkussal, ahol egy artisan tűzvészre vette magához – a társulat tagjaként három éven keresztül járta a Monarchia vidékeit, megtanult németül, majd hazatért édesanyjához Máté-szalkára.

Az érettségit követően azonnal Budapestre költözött – más források szerint már korábban a fővárosba került, édesanya ha-lálát követően pesti rokonai vették magukhoz –, ahol hamar a törvény rossz oldalán találta magát. Húszévesen hat arany- és két ezüstöt lopott el a városligeti Kereskedelmi Múzeumból, ami-ért három és fél éves börtönbüntetést röltött ki rá. Szabadulását követően bátyja, Szendrey Mihály színész és színházigazgató riporter állást szerzett neki, öt azonban sokkal jobban érdekelte, hogyan tehet szert jelentős vagyonra valódi munka nélkül.

A műveltségeleg hiányos, azonban megnyerő külsejű és kivá-ló szuggesztív erővel bíró Strassnoff könnyen elhitte másokkal, hogy előkelő, aristokrata származással bír, és fontos pozíciókkal rendelkezik. Egy alkalommal orosz gárdászati egyenruhában jelent meg Budapesten, és lakosztályt vett ki egy előkelő szállodában – a főváros népe a csodájára járt az elegáns „kato-natizstnek”, aki összebarátított több jeles személyiséggel, köztük a Kedves vendéglő gazdag tulajdonosával.

Újdonsült ismerőivel elhitte, képes megszerezni számára a moszkvai főpályaudvar vendéglőjének bérleti jogát, ehhez vi-szont jelentősebb pénzösszegre van szüksége.

A Kedvesből kicsalt pénzzel a zsebében az „ezredes” azon-nal eltűnt Budapestről, a megkárosított vendéglősön pedig éve-ki nevetett a közönség.

A hazai sikerek után különben is vagyonokat csalt össze

Strassnoff egyik specialitása volt a magas rangú egyházi ve-zetők átverése és megkárosítása: a zágrábi, a nyitrai és a szombathelyi püspök rezidenciáján is Vértes Géza álnéven, minisz-

teri tanácsosként jelent meg, és komoly pénzeket csalt ki áldozataitól, arra hivatkozva, hogy fontos befolyással bír egyházi ügyekben, és megfelelő összeg fejében képes az illetők irányába fordítani a széljárását. Mivel a hasonló ügyeknek köszönhetően idehaza már égett a lába alatt a talaj, néhány évi különföldön kalandozott inkább: Rómában magas rangú egyházi funkcionáriusok között követett el szélfájásokat, majd Hamburgban, végül Londonban kötött ki.

Előbbi városban amikor tudomására jutott, hogy a hamburgi amerikai konzul Párizsban beteg lett, rögtön kihasználta az alkalmat a csalásra: „Strassnoff elegánsan kiöltözött, sorra járta a konzulokat Robertson nejének hamisított leveleivel. A lady, utalással férje betegségre, kérte, hogy pillanatnyi pénzzavarának enyhítésére, férje hazáérkezéséig, két-háromszáz márkát előlegezzenek neki.

Hittek Strassnoffnak az angol, francia, svéd, dán, orosz, olasz

és magyar–osztrák konzulok.

A csalás, mikor később kiderült,

nagy feltűnést kellett, mert a jómádár úgy tüntette fel a dolgot,

mintha a kedvese lett volna Mrs. Robertsonnak” – írta az eset-ről a *Pesti Napló*.

A kódös Albionban a brit hadsereg vezérkari főnökét, Freeman ezredest verte át. Az idős Freeman – ha hihetünk a történetnek – erősen rövidlátó volt ekkoriban, azonban nem akarta, hogy fogyatékokkáilderüljön, nehogy felmentési posztjából és nyugdíjjázzák. Strassnoff, aki tisztában volt a helyzettel és kivállóan beszélt angolul, bemosározott az ezredes irodájába, és rég nem látott unokaöccséknél üdvözölte őt; a tiszt teljesen ledöbbenten állt az ismeretlen férfi előtt, mire amaz erősen szug-gesztív hangsúlytal megkérdezte: „Bácsikám, netán rövidlátó, hogy nem ismer meg?” Freeman természetesen leplezni kívánta látásrendszerét a beosztottai előtt, ezért belement a játékba, majd komolyabb pénzeket fizetett az „unokaöcsnek” a hallgatásáért cserébe.

A magyar szélfájás, aki eladt a Vérmezőt

Magyarországra hazatérve a csalákirály Budapesten telepedett le, a Révay utcában bérelt elegáns garzonlakást, és gyakran huszártisztjei egyenruhában járta a várost: többször keresett fel a hadseregnek beszállítóként dolgozó kereskedőket, akiket meggyőzött arról, hogy amennyiben jutalékot kap, nagyobb rendelésekhez juttatja őket. Az egyenruha megtette a hatását, a vagyono-s üzletemberek nem kételkedtek „üzlefelük” kíletében, és szépen fizettek neki. Egy alkalommal hősünk nem kisebb tettet hajtott végre, mint a teljes Vérmező eladását: az „ingatlant” néhány naiv bolgárkertész vásárolta meg jelentős értékű kötvényeket cserébe.

Egyik leghíresebb kalandja során Strassnoff magát Esterházy hercegnek kiadva kérte bebocsátást az esztergom hercegprímás-hoz, akinek sírva előadtta, hogy óriási kártyaadósságba kever-

dett, és önkezével fog véget vetni az életének, ha nem tudja rendezni a tartozását. A hercegprímást meghatotta a könyörgés, a szélfájás pedig vastagon megtömölt pénztárcával távozott Esztergomból.

Milanóban egy ékszeresztő csalt ki egy elegáns nyakéket, melyről azt állította, egy hercegnő megbízásából vásárolná meg. A lakására rendelte, majd miután megegyeztek az árban, megkérte az ékszereszt, tegye az asztal fiókjába a nyakéket, amíg elmeg a bankba a kérő összegért. Az áldozat nem sejtette, hogy a fiók a másik szobában folytatódik, ahová Strassnoff egyszerűen átsétált, elvette az ékszeret, majd felszívódott az olasz nagyváros utcai forgatagában.

A saját életéről szóló darab próbájáról vezették ki a rendőrök

Strassnoff Ignác mintegy húsz éven keresztül úzte zseniális színteni és hihetetlenül sikeresen a szélfájásosság mesterségét; időközben egyfajta népmese hőssé, valódi legendává vált a magyar közönség szemében, akinek legújabb akcióiról szívesen plétykáltak a kávéházakban, kocsmákban, szalonokban, és a bulvárlapok is mindenkorral tudósítottak róla, amikor felbukkant valahol. A csalók fejedelmének gyakran meggyűlt a bája a törvénnyel: életének több mint 30 évét töltötte a r

Bizony mindenkitő fontos: ami bemegy az ember száján, és az is, ami kijön a szájból!

Az első században egy keresztre feszített tanító követői univerzálissá akarták tenni a zsidó vallást. Úgy nézett ki, hogy a világ népei el tudják fogadni a Tóra törvényeit, három kivétellel. Ezért a cél érdekében érvénytelenítették a kósér táplálkozását, a körülmetélés és a szombat törvényét. A táplálkozási tisztaság, a kóseresság törvényét azzal az indokkal kerülték meg, hogy „[n]em az teszi tisztában az embert, ami bemegy a száján, hanem ami kijön a szájból...” (Máté 14/22) Pedig de mennyire! A zsidó táplálkozási előírásoktól függetlenül, ha az ember nem racionálisan táplálkozik, jelentkeznek a figyelmeztető jelek.

A Tóra négy állatot emel ki mint a tisztálatanság jelképeit: a tevét, a házi nyulat, a mezei nyulat és a disznót. Miért pont ezeket? Cesare Lombroso (1835–1909) olasz kriminológus atavizmuskonceptiója szerint felismerhető külső jelek alapján következtetni lehet a belső hajlamra.

A négy állat közül kettőben a kóseresságnak csak az egyik jele van meg. Az első három kérődző ugyan, de nincs hasított patája. A disznó hasított patájú, tehát akár kósér is lehetne. Mégsem az, mert nem kérődző. Az előbbi négy tiltott állat külső és belső tisztálatansági jelei szimbolikus értékkel bírnak. A disznó belsőleg és külső jeleiben is tisztálatan: mindenről, bármit megeszik... és karmai vannak! Látszólag szelíd, természetben azonban ragadozó, rejtett agresszivitása halálos lehet.

„Miért lett az első Szentély lerombolva? A három bűn miatt, amikben elromlottunk akkoriban: bálványimádás, immorálitás és vérontás. Ellenben a második Szentély idejében a zsidók Tórat tanultak, betartották a törvényeket, segítettek egymáson. Akkor miért lett lerombolva? Az egymás iránti alaptalan gyűlölet miatt! Ebből kitanulható, hogy az alaptalan gyűlölet olyan nagy bűn, mint a bálványimádás, az immorálitás és a vérontás.” (Joma 9b)

Vájikrá Rábá 13 szerint a négy állat négy birodalom spirituális tisztálatanságának szimbóluma. Birodalnak, melyek leigázták a zsidó népet. A teve, a házi nyúl és a mezei nyúl Babilon, Perzsia és Görögország tulajdonosai hordozzák. A disznó a Római Birodalomtól.

Az első három: Babilon, Perzsia és Görögország „ragadozó” birodalom, népek eltiprása árán nyerte gazdagsgát, élte ki hatalomvágyát. Hittek a gondviselésben és bálvány isteneik-

ben. A Római Birodalom kultúrnépnek számított, a civilizáció hirdető voltak. Jólétet, kultúrát ígérték a meghódított népeknek. Igazságot és emberi jogokat hirdettek, de nem hittek semmiben, csak önmaguk fennhatóságában.

Az emberek között a frusztrált, „disznó” hajlamú képes lenne belső békét, megelégedettséget elérni, de hiányzik belőle minden békés „kérődző” hajlam, amiről a nagy német filozófus, Friedrich Nietzsche ezt mondta: a kontempláció csúcsa a kérődzés (Imágy szóla Zarathustra). Gondolkodásában, viselkedésében rejtték karmai vannak. Élelmódja, örökök belső elégétlenlensége, irigysége és féltékenysége meggyötörja, hogy békében élhessen. Életfilozófiája az elégétlenlenség és a folytonos többre vágyás, ahogy a próféta mondta: „Gyorsan a zsákmány, siet a préda?” (Jes. 8/3) Ragadozó természetének „patái” rejtték természetben „karmokká” változnak. Viselkedése ragadozó, káros mindenki másra nézve.

Minden arra mutat, hogy a táplálék minősége és milyensége és az azt fogyasztó természete egyenes arányban vannak, hiszen ki látott már olyat, hogy „az oroszlán, mint az ökör, szalmát eszik”? (Jes. 11/7)

Szerdócz J. Ervin főrabbi

NAPTÁR

Március 13., csütörtök

Ádár 13.

Eszter böjtje

Március 14., péntek

Ádár 14.

Púrim

Gyertyagyújtás: 5.29

Március 15., szombat

Ádár 15.

Szombat kimenetele: 6.36

Március 21., péntek

Ádár 21.

Gyertyagyújtás: 5.39

Március 22., szombat

Ádár 22.

Szombat kimenetele: 6.45

Március 28., péntek

Ádár 28.

Gyertyagyújtás: 5.49

Március 29., szombat

Ádár 29.

Újholt hirdetés

Szombat kimenetele: 6.55

Március 30. vasárnap

Niszán 1.

Újholt

APRÓ-HIRDETÉS

Takarítást, háztartábeli munkákat vállal középkorú, megbízható hölggy. 06-30-621-3857.

Üzemorvosi, háziorvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156.

Ehhez a gyógyhatású növényhez sok babona kötődik

Vitaminagazdagsága és gyógyító ereje misztikus tulajdonságokkal ruházta fel a középkorban

s-cphoto / Getty Images Hungary

igazolva korábbi népi gyógyászati szerepét.

Egy fej a zsebbe a nagycsaládért

A esküvői néphagyomány bővelkedik megosztó, vicces, de hatékony szokásokban. A népi bölcsességek gyógyhatást és varázserőt is tulajdonítanak egyes ételeinknek.

A tudományos kutatások számtalan ilyen hiedelmet támasztottak már alá.

De vajon a babonákkal mi a helyzet? Te hiszel bennük?

Legelőször a jellegzetes illata ugrik be, nem is mindenki kedveli erőteljes aromája miatt ezt a növényt. A verszívók ellen az emberek minden korban, éljenek bárholt, ugyanazzal igyekeznek védekezni. Ez a liliomfélé azonban nemsak a vámpírkórság ellen véd, de megkönyíti a gyermekek nemzést, zökkenőmentessé teheti a szülést és a gyermekágyi időszakot, és még számtalan csodás következménnyel járhat, ha eldugjuk, magunkkal visszük, másoknak adjuk vagy egyszerűen elfogyasztjuk.

A fokhagyma ugyan nem őshonos hazai zöldségfélé, de mára a magyar kertek egyik jellegzetes terményévé vált. Számtalan betegséget megelőzhetünk és meggyógyíthatunk vele. Illóolaja és húsára gazdag A-, B6-, C- és E-vitaminban. A hagymák közül a fokhagymának a legmagasabb a nitrogén- és a foszfortartalma, de ezenkívül káliumban, kalciumban és magnéziumban is gazdag. Jellegzetes illatát egy kéntartalmú anyag, az ajoén adja. Vértszűtítő, vényomás-csökkenő hatású, magas a tápanyag-tartalma, és segíti az emésztést is.

A mindenre jó csodászer

Fogyaszthatjuk nyersen, főve, abálva, sütve, fűszerként ízesítheti étkezéket, de önálló fogászként is megállja a helyét. Nem véletlen, hogy pillanatok alatt elterjedt az egész Kárpát-medencében.

Azt, hogy Magyarországra mikor is került, pontosan nem tudni, azonban egy 14. századi leírásban már fog hagymáknak szerepel. Egyes források szerint azért kapta ezt a nevet, mert úgy sorakoznak a gerecsek a héjban, mint a fogak a szájban. Az ókori dél-európai kultúra annak ellenére egyáltalán nem kedvelte, hogy maga Hippokratész is ezzel gyógyított: Rómában például nem engedték be a templomokba a fokhagymászogat árasztó plebszett, a középkorra azonban közkevélű vált. A népsűrűség növekedésével és a városias-dással együtt járó fertőzések ellen ulyanis kiváló megoldásnak bizonyult. Antibakteriális hatásával megelőzte az egyszerűbb vírusok terjedését, fertőtlenítő tulajdonságait kihasználva nemsak sebeket, a szájat és a bélrendszeri problémákat gyógyították vele, de egyre több magikus erővel is elkezdték felruházni.

A feketehájlárvához idején a legendás pestisímszokor orrára a számtalan gyógyónövény mellé fokhagymerezeteket is dugtak, hogy a fertőzést elkerülhessék azok, akiknek munkájuk okán közvetlen kapcsolatba kellett kerülniük a betegekkel. Még a második világháború idején is sikerkel használták az egyszerűbb sérülések fertőtlenítésére és a paraziták elleni végeláthatatlan harcban, belső és külső elősködők esetén egyaránt. Nem csoda, hogy szinte misztifikálták, és az élet egyre több területén várta tőle megoldást.

Louis Pasteur már 1858-ban leírta a fokhagyma erősen antibakteriális és gombaellenes hatását, hetven évvel később pedig a svájci Sandoz gyógyszergyár izolálta az antibakteriális hatóanyagait, felfedezve az alliint és az ából kialakuló alliint,

VITAPHARM. Hétfő-szerda 15–16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Nercet, rókát, mindenfajta szörmebundát vásárolok, teljes ruhanemű-hagyatékot. 06-20-229-0986.

Szociális alapítvány keres megbízható munkatársakat havonta összesen pár órát igénylő feladatokhoz, díjazás nélkül. 06-1-321-3497, esti órákban.

ember? Mézbe mártott gerecjeit karácsonykor ki nem hagyták volna az ünnepi menüsorból egy házban sem, egészséges családi életet remélve tölle.

És még a vámpírok is elűzi

Ha korábban nem, első Drakula témaúj filmünkől mindenkor meg tudjuk, hogy a karó, a feszület és az ezüsttől mellett a fokhagyma az a fegyver, amivel a vámpírok is távol tarthatjuk. De míg a felsorolás elején szereplő eszközök egyértelmű ok-okozott összefüggéssel bírnak a középkori babonákat és hiedelemvilágát tekintve, a fokhagyma kicsit érhetetlen.

A feszület megszentelt eszköz, természetes téhát, hogy távol tartja az alvilági lényeket. Egy szíve szűrt karóval az előkelőkkel is hamar végezhetnék. Az ezüst fertőtlenítő hatását évszázadokig használták, s talán így kapszolódik a fokhagyma is ide.

De ha ez a helyzet, akkor elég lett volna megenni, hogy a kipárolgó illet volna megenni, hogy a kipárolgó illet miatt ne akarjon tőlünk semmit az éjszakai verszívó. Rengeteg előrelépést született már arra, hogy az illet az állag, az antibakteriális vagy a kártékony rovarokat is elűző hatása állhat eme babona háttérében. A hetvenes évek Romániájában még mindig élő hagyomány volt a Drakula kései leszármazottaitól való félelem, a templomokban a misén például fokhagymát adtak körbe, hogy kiderüljön, van-e vámpír a hívők között. Ha valaki nem volt hajlandó fogyasztani belőle, azt vámpírnak nyilvánították!

Ha pedig zsidó vallású férfi vagy, sokáig élhet

Krúdy Gyula szinte minden betegségre a fokhagymát használta gyógyírként. De nemcsak az egészséget, hanem a hosszú élet titkát is ebben vélte felfedezni, amennyiben óhitű férfinak született valaki. Meggyőződései szerint ugyanis a zsidó férfiak matuzsálemi élethosszukat a zsebükben viselt fokhagymának köszönhetik. Elmélete talán onnan származik, hogy az egyiptomi kivonuláskor a Biblia szerint a férfiak a fokhagymát említették Mózesnek, amikor szóba került, mi hiányzik nekik legjobban a hosszú út során.

Szerencsére manapság nem kell nélkülnönből, mintegy hatvanmilliárd tonnát termelnek belőle világsszerte minden évben. Mivel sokáig elállt, ha megfelelően tároljuk, bátran beszerezhetjük tavasszal frissen, száraztól, hogy aztán összefonva az ajtófélára akasztva díszre legyen otthonunknak. Ki tudja, mikor jön jól, hogy kéznel van.

Gerhát Petra/Dívány

Izrael megtagadta a belépést Rima Hassan francia EP-képviselőtől

Rima Hassan francia európai

Repülőgépe landolása előtt közölte Izrael parlamenti képviselővel, hogy nem engedélyezik a belépését a zsidó államba. A döntést Mose Arbel belügyminiszter hozta meg, a diaszpóráigyi miniszterium ajánlássá, tájékoztatott a TEV.

Az ismert Izrael-ellenes politikus a szíriai Neirab palesztin menekültáborban született, és az Európai Unió küldöttségének tagjaként érkezett volna Izraelbe. A Ben Gurion repülőtéren azonban őt és három kísérőjét megállították, és elrendelték kiutasításukat.

Az izraeli hatóságok azzal indokolták a tiltást, hogy Hassan aktívan támogatja a BDS-mozgalmat, amely Izrael politikai és gazdasági elszigetelését szorgalmazza. A politikus korábban arra szólított fel több francia vállalatot, hogy bojkottálják Izrael, és apartheid államnak nevezte az országot. Nemrég a Starbucks bojkottját is támogatta, azzal vádolva a céget, hogy „cinkos a gázai népirtásban”.

Mose Árbél belügyminiszter kijelentette: Izrael nem köteles beengedni olyan külföldi tisztviselőket, akik az ország delegitimizálásáért és bojkottjáért dolgoznak. Ámicháj Chikli diaszpóráigyi miniszter pedig hozzátette, hogy Rima Hassan aktívan kampányol Izrael ellen és gazdasági szankciókat sürget ellenére.

A döntés Izrael azon politikáját tükrözi, amely megtiltja a belépést azoknak, akik aktívan támogatják az ország delegitimizálását és bojkottját, még akkor is, ha nemzetközi intézmények tisztsegviselői.

